

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

ΤΗΣ 2^{ης} ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ 7^{ης} ΜΑΡΤΙΟΥ 2018

-----0-----

Μ Ε Λ Η : Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Πρόεδρος, Ιωάννης Σαρμάς, Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού, Αγγελική Μαυρουδή και Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ελένη Λυκεσά, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δημήτριος Πέππας, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Στυλιανός Λεντιδάκης, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκευή, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Κωνσταντίνος Κρέπης, Ειρήνη Κατσικέρη και Γεωργία Παπαναγοπούλου, Σύμβουλοι.

Η Σύμβουλος Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη απουσίασε δικαιολογημένα, ενώ η Σύμβουλος Νεκταρία Δουλιανάκη αποχώρησε από τη διάσκεψη, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 1968/1991.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ : Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος της Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτροπής της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Χρυσούλας Καραμαδούκη.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Ελένη Αυγουστόγλου, Επίτροπος, Προϊσταμένη της Γραμματείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

ΘΕΜΑ Α΄

Με την έναρξη της συνεδρίασης, η Σύμβουλος Αγγελική Πανουτσακοπούλου, που ορίστηκε εισηγήτρια με τα Πρακτικά της 20^{ης} Συνεδρίασης της 14.11.2017 του IV Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, φέρει προς συζήτηση το ζήτημα της αντίθεσης της διάταξης της παραγράφου 3 περ. β΄ του άρθρου 96 του ν. 4486/2017 στο άρθρο 98 παρ. 1 εδ. α΄ του Συντάγματος και στις διατάξεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ. Το ζήτημα αυτό παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενόψει της γενικότερης σημασίας του, προκειμένου να εκφέρει την κρίση της επ΄ αυτού, σύμφωνα με το άρθρο 32 παρ. 6 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (Α΄52) Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, όπως η παρ. αυτή ισχύει μετά την τροποποίησή της με το άρθρο 41 παρ. 2 του ν.4489/2017 (Α΄ 140).

Ο Επίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Αντώνιος Νικητάκης διατύπωσε επ΄ αυτού την ακόλουθη γνώμη :

«**I.** Επί του μείζονος σπουδαιότητας νομικού ζητήματος της αντίθεσης ή μη του άρθρου 96 παρ. 3 περ. β΄ του ν. 4486/2017 (ΦΕΚ Α΄ 115) προς τις διατάξεις του άρθρου 98 παρ. 1 εδ. α΄ του Συντάγματος, και της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο παραπέμφθηκε κατ΄ εφαρμογή του άρθρου 32 παρ. 6 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο (κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013, ΦΕΚ Α΄ 52), όπως η παράγραφος αυτή ισχύει μετά την τροποποίησή της με το άρθρο 41 παρ. 2 του ν. 4489/2017 (ΦΕΚ Α΄ 140), στην Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου με τα πρακτικά της 20^{ης}/14.11.2017

Συνεδρίασης του IV Τμήματος, που διαβιβάστηκαν στη Γραμματεία της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας με το ΦΓ16/10420/9.2.2018 έγγραφο της Υπηρεσίας Επιτρόπου στη Γραμματεία της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (αριθμ. πρωτ. ΓΕΕ: 85/12.2.2018), εκθέτουμε τα ακόλουθα:

II. Με τις διατάξεις των περ. α', β' και γ' του άρθρου 98 παρ. 1 του Συντάγματος ανατέθηκαν αντιστοίχως στο Ελεγκτικό Συνέδριο, αφενός ο προληπτικός έλεγχος των δαπανών του Δημοσίου, καθώς και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων, που υπάγονται με ειδική διάταξη στο καθεστώς αυτό, αφετέρου ο έλεγχος των συμβάσεων (προσυμβατικός) μεγάλης οικονομικής αξίας, στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με αυτό, καθώς επίσης και ο έλεγχος των λογαριασμών των δημοσίων υπολόγων (κατασταλτικός έλεγχος δημοσίων δαπανών), ο οποίος άγει στην απαλλαγή ή τον καταλογισμό τους σε περίπτωση διαπίστωσης ελλείμματος. Οι λεπτομέρειες άσκησης των προαναφερομένων αρμοδιοτήτων του Δικαστηρίου, δηλαδή η ρύθμιση των ουσιαστικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων διεξαγωγής των συγκεκριμένων ελέγχων, επαφίεται σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου του Συντάγματος, στον κοινό νομοθέτη, ο οποίος πάντως δεν δικαιούται κατά την άσκηση της ρυθμιστικής του εξουσίας να πλήττει τον πυρήνα των εν λόγω αρμοδιοτήτων, οι οποίες διαγράφονται στα άρθρα 28 παρ. 1β, 35, 36 και 38 επ. του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο (βλ. Ελ. Συν. Ολομ. Πρακτικά 24^{ης} ΓΣ/ 10.12.2014, Θ Δ', 17^{ης} ΓΣ/ 30.9.2015, 9^{ης} ΓΣ/ 10.5.2017, Θ Β').

III. Στο άρθρο 96 παρ. 3 περ. β' του ν. 4486/2017 (ΦΕΚ Α' 115) ορίζεται ότι: «Δαπάνες που έχουν προκύψει από ήδη παρασχεθείσες, έως τη δημοσίευση

του παρόντος νόμου, υπηρεσίες καθαριότητας, σίτισης-εστίασης, φύλαξης και συντήρησης ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού προς νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που εποπτεύονται από το Υπουργείο Υγείας, θεωρούνται σύννομες και εκκαθαρίζονται σε βάρος των πιστώσεων των προϋπολογισμών των οικείων φορέων».

Η ανωτέρω ρύθμιση έρχεται σε συνέχεια προγενέστερων νομιμοποιητικών διατάξεων για τις δαπάνες του κλάδου Υγείας και, ειδικότερα, των άρθρων: α) 37 του ν. 4238/2014 (ΦΕΚ Α' 38), με τις επανειλημμένες παρατάσεις ισχύος του, και β) 17 παρ. 2 του ν. 4332/2015 (ΦΕΚ Α' 76), με τις διαδοχικές παρατάσεις ισχύος του, με τα οποία νομιμοποιούνταν, με τις σε αυτά αναφερόμενες προϋποθέσεις, οι δαπάνες από υπηρεσίες σε νοσοκομεία του Ε.Σ.Υ. και σε Δ.Υ.Πε., οι οποίες (νομιμοποιήσεις) αποδείχθηκαν αναποτελεσματικές, αφού από το έτος 2001, οι εν λόγω δαπάνες, που αφορούν προμήθειες ή υπηρεσίες, τελούν υπό καθεστώς, με τον ένα ή τον άλλον τρόπο, νομιμοποιήσεων, χωρίς να αντιμετωπισθεί η παθογένεια που οδήγησε στη θέσπισή τους, με αποτέλεσμα να αναιρείται η βούληση του συνταγματικού νομοθέτη για αποτροπή της δημοσιονομικής αυθαιρεσίας.

Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην εισηγητική έκθεση της σχετικής τροπολογίας, «Στην περ. β, κρίνεται απαραίτητη η νομιμοποίηση δαπανών από υπηρεσίες καθαριότητας, σίτισης και φύλαξης ή συντήρησης ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού που έχουν παρασχεθεί σε οποιοδήποτε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, καθώς ομοίως συνέχονται με τη διαρκή και απρόσκοπτη παροχή των υπηρεσιών αυτών όπως ανωτέρω διευκρινίζεται. Από τη διατύπωση της διάταξης καθίσταται σαφές ότι

νομιμοποιούνται μόνον οι δαπάνες που έχουν ήδη παρασχεθεί έως την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου και όχι μεταγενέστερες». Περαιτέρω, στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών της ρύθμισης, αναφέρεται ότι «η προτεινόμενη διάταξη στην παρ. 3 επιφέρει ευεργετικές συνέπειες για τους φορείς που εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της, αποκαθιστώντας την ομαλή ροή πληρωμής των δαπανών (...) με άμεσο αποτέλεσμα την (...) εξοικονόμηση σημαντικών δημόσιων πόρων».

Η υπό κρίση διάταξη, σε σχέση με τις προηγούμενες, δεν θέτει καμία προϋπόθεση, στερείται δε συνοχής και συστηματικότητας, διαιωνίζοντας έτσι την παθογένεια στις διαδικασίες ανάθεσης υπηρεσιών στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που εποπτεύονται από το Υπουργείο Υγείας. Με το περιεχόμενο αυτό και ενόψει της γενικότητας και καθολικότητας του πεδίου εφαρμογής της, η εν λόγω διάταξη άγει ουσιαστικώς στην κατάλυση του συνταγματικώς επιβληθέντος προληπτικού ελέγχου των δαπανών των προαναφερόμενων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, επιφέροντας αναδρομική νομιμοποίηση αυτών, αδιακρίτως της βαρύτητας και των συνεπειών των δημοσιονομικών πλημμελειών που εμφιλοχώρησαν κατά τις διαδικασίες ανάθεσης ευρέως φάσματος υπηρεσιών (καθαριότητας, σίτισης, εστίασης, φύλαξης και συντήρησης ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού). Ομοίως, δύναται να οδηγήσει και σε παράκαμψη του συνταγματικώς προβλεπόμενου προσυμβατικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σε όσες περιπτώσεις ο έλεγχος αυτός θα συνιστούσε αναγκαίο προαπαιτούμενο νομιμότητας της δαπάνης, ενόψει του συνολικού ύψους της ανατιθέμενης υπηρεσίας ή και στην αδρανοποίηση και του κατασταλτικού ελέγχου λόγω αδυναμίας καταλογισμού

της εις βάρος των υπολόγων και λοιπών συνευθυνομένων για την πρόκληση των αντίστοιχων ελλειμμάτων στις διαχειρίσεις των Ν.Π.Δ.Δ. Εξ άλλου, η μη θέσπιση από την εν λόγω διάταξη ελάχιστων αναγκαίων προϋποθέσεων για τη νομιμοποίηση της πληρωμής της άλλως μη νόμιμης δαπάνης, πέραν της απαίτησης οι σχετικές υπηρεσίες να έχουν παρασχεθεί έως την έναρξη ισχύος του νόμου, οδηγεί στο να καταλείπεται δυνατότητα εκταμίευσης δημοσίου χρήματος ακόμη και για μη παραδοθείσες υπηρεσίες (περίπτωση μη κανονικής βεβαίωσης παραλαβής) συνεπαγομένης τον αδικαιολόγητο πλουτισμό των αντισυμβαλλομένων προσώπων, κατά παράβαση της αρχής της ίσης συμμετοχής στα δημόσια βάρη (άρθρ. 4 παρ. 5 του Συντάγματος). Περαιτέρω, από τα διαλαμβανόμενα στην αιτιολογική έκθεση της σχετικής τροπολογίας και στα συνοδευτικά αυτής έγγραφα, στα οποία δεν περιλαμβάνεται οποιαδήποτε εκτίμηση ως προς το συνολικό κόστος από την εξόφληση των νομιμοποιούμενων δαπανών (βλ. σχετ. έκθεση αρ. 222/17/31.7.2017 ΓΛΚ, συνοδευτική της τροπολογίας, παρ. Β. ΙΙΙ), δεν προκύπτουν συγκεκριμένοι λόγοι επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος για τη θέσπισή της και μάλιστα χωρίς την απαίτηση συνδρομής αναγκαίων προϋποθέσεων, προκειμένου να ελεγχθεί και διαπιστωθεί εάν συντρέχει διατάραξη της συνεχούς και αδιάλειπτης παροχής υπηρεσιών και εάν η νομιμοποίηση ήταν απολύτως ενδεδειγμένη και περιορισμένη στο αναγκαίο μέτρο.

IV. Με την Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ (L94), όπως διορθώθηκε (L135/24.5.2016), η οποία τέθηκε σε

πλήρη ισχύ από τις 18.4.2016 (Εκτελεστικός Κανονισμός (ΕΕ) 2016/7 της Επιτροπής της 5.1.2016), και ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με το ν. 4412/2016 (ΦΕΚ Α΄ 147/8.8.2016), καθορίζονται, μεταξύ άλλων, με τρόπο περιοριστικό, οι όροι και οι προϋποθέσεις ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών με διαπραγμάτευση (απευθείας ανάθεση) με ή χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, χωρίς να παρέχουν οιαδήποτε ευχέρεια στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίσει επιπλέον εξαιρέσεις από τον κανόνα της ανάθεσης υπηρεσιών με διαγωνισμό. Κατά συνέπεια, η εν λόγω διάταξη αντίκειται στις ως άνω, υπέρτερης τυπικής ισχύος, διατάξεις του παράγωγου δικαίου της ΕΕ (παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 28 του Συντάγματος) ορίζοντας νομιμοποίηση των σχετικών δαπανών, χωρίς να περιλαμβάνει επαρκή δικαιολογητικό λόγο και να προβλέπει ελάχιστες αναγκαίες προϋποθέσεις.

V. Κατόπιν τούτων, επί του μείζονος σπουδαιότητας νομικού ζητήματος που παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια με τα πρακτικά της 20^{ης}/14.11.2017 Συνεδρίασης του IV Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, έχουμε τη γνώμη ότι η διάταξη του άρθρου 96 παρ. 3 περ. β΄ του ν. 4486/2017 αντίκειται, κατά τα προεκτεθέντα, στις διατάξεις του άρθρου 98 (παρ. 1 εδ. α΄, β΄ και γ΄) του Συντάγματος, και της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, που ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με το ν. 4412/2016 (ΦΕΚ Α΄ 147/8.8.2016).

Αθήνα, 12 Φεβρουαρίου 2018

**Ο Επίτροπος της Επικρατείας
στο Ελεγκτικό Συνέδριο**

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΙΚΗΤΑΚΗΣ»

Η εισηγήτρια Σύμβουλος εισηγείται ως ακολούθως:

I. Το IV Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με τα Πρακτικά της 20^{ης} Συνεδρίασης αυτού της 14.11.2017, επιλαμβανόμενο αίτησης του Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου Έβρου για ανάκληση της 126/2017 πράξης του Κλιμακίου Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών στο ίδιο Τμήμα, έκρινε ότι δεν ήταν νόμιμη η σύναψη μέσω ανοικτής διαπραγμάτευσης, με την εταιρεία «Παπάζογλου Α. – Τσιτσιγιάννη Σ. Ο.Ε.», της 94/31.1.2017 σύμβασης, διάρκειας από 1.2.2017 έως και 31.5.2017 και ποσού 171.539,36 ευρώ (με ΦΠΑ), για την παροχή υπηρεσιών συντήρησης και επισκευής των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων αυτού, συνολικής εκτιμώμενης αξίας, κατά την οικεία διακήρυξη, 235.240,11 ευρώ, χωρίς ΦΠΑ (για χρονικό διάστημα τεσσάρων μηνών, με δικαίωμα μονομερούς παράτασης δύο μηνών). Σε εκτέλεση της σύμβασης αυτής, είχε εκδοθεί από την ως άνω εταιρεία το 51/1.3.2017 τιμολόγιο παροχής υπηρεσιών, αξίας 42.884,84 ευρώ (με ΦΠΑ), αναφορικά με τις υπηρεσίες που παρείχε από 1.2.2017 έως 28.2.2017, για την εξόφληση του οποίου εκδόθηκε το 337, οικονομικού έτους 2017, χρηματικό ένταλμα, το οποίο κρίθηκε μη θεωρητέο με την ανωτέρω πράξη του Κλιμακίου Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών στο IV Τμήμα. Συγκεκριμένα το Τμήμα, σύμφωνα με όσα ειδικότερα διαλαμβάνονται στα Πρακτικά του, έκρινε ότι η διαδικασία διαπραγμάτευσης που ακολούθησε το ανωτέρω Νοσοκομείο δεν βρίσκει έρεισμα στις επικαλούμενες διατάξεις του άρθρου 26 παρ. 2 περ. α' υποπερ. αα' και δδ' του ν. 4412/2016 (Α' 147/8.8.2016) «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)», διότι καταρχάς δεν συντρέχει η απαιτούμενη προϋπόθεση της δημοσίευσης της

οικείας διακήρυξης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καίτοι τούτη επιβαλλόταν ενόψει της εκτιμώμενης, από την οικεία διακήρυξη, αξίας των επίμαχων υπηρεσιών, που υπερέβαινε το όριο των 209.000 ευρώ χωρίς ΦΠΑ και ανερχόταν αντιστοίχως σε 235.240,11 ευρώ (για τέσσερις μήνες συν 2 μήνες παράτασης), ενώ σε κάθε περίπτωση δεν έγινε επίκληση κατά τον κρίσιμο χρόνο ούτε αποδεικνύεται από το ως άνω Νοσοκομείο η συνδρομή των οικείων ουσιαστικών προϋποθέσεων προσφυγής στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση που θέτουν οι εν λόγω διατάξεις αναφορικά με την αναγκαιότητα προσαρμογής των άμεσα διαθέσιμων λύσεων και με την αδυναμία επαρκούς προκαθορισμού των σχετικών τεχνικών προδιαγραφών. Περαιτέρω, το Τμήμα έκρινε ότι η επίμαχη διαδικασία ανάθεσης, για την προσφυγή στην οποία έγινε επίκληση λόγων επείγοντος, δεν μπορεί να βρει νόμιμο έρεισμα ούτε στις διατάξεις του άρθρου 32 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4412/2016, καθότι από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει η συνδρομή απρόβλεπτων περιστάσεων, συναρτώμενων με έκτακτα γεγονότα μη οφειλόμενα σε υπαιτιότητα των αρμοδίων οργάνων του αιτούντος, τα οποία κατέστησαν αδύνατη τη διενέργεια και την ολοκλήρωση νόμιμης διαγωνιστικής διαδικασίας για την κάλυψη των αναγκών του συντήρησης και επισκευής των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεών του. Τέλος, το Τμήμα έκρινε ότι δεν δύναται να εφαρμοστεί στη συγκεκριμένη υπόθεση η νομιμοποιητική διάταξη της παραγράφου 3 περ. β' του άρθρου 96 του ν. 4486/2017, ως εκ της αντίθεσής της τόσο στο άρθρο 98 παρ. 1 εδ. α' του Συντάγματος όσο και στις διατάξεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση

της Οδηγίας 2004/18/EK (L94), όπως διορθώθηκε (L135/24.5.2016), που ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με τον ως άνω νόμο 4412/2016, παρέπεμψε δε το ζήτημα αυτό ως γενικότερης σημασίας στην Ολομέλεια, προκειμένου να εκφέρει την κρίση της επ' αυτού.

II. Α. Με τις ρυθμίσεις του άρθρου 79 του Συντάγματος (με τις οποίες καθορίζεται η διαδικασία ψήφισης του προϋπολογισμού των εσόδων και εξόδων του Κράτους, του απολογισμού και του γενικού ισολογισμού αυτού, καθώς και έγκρισης των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης), σε συνδυασμό με αυτές του άρθρου 73 παρ. 2 (με τις οποίες καθορίζεται η προπαρασκευαστική – γνωμοδοτική διαδικασία πριν από την ψήφιση συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων που συνεπάγονται μακροχρόνιες δημοσιονομικές συνέπειες) και αυτές του άρθρου 75 (στις οποίες προβλέπεται η υποχρεωτική σύνταξη προκαταρκτικής έκθεσης για την κάλυψη της δαπάνης που συνεπάγονται νομοσχέδια με δημοσιονομικές επιπτώσεις), εκδηλώνεται η μέριμνα του συντακτικού νομοθέτη για τη δημοσιονομική διαχείριση. Περαιτέρω, με τις ως άνω διατάξεις θεσπίζονται και ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις για τον οικονομικό προγραμματισμό και τον τρόπο διάθεσης των πεπερασμένων δημοσίων πόρων, που πρέπει να διανέμονται με γνώμονα τη συνταγματική αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, συνιστώσα αναγκαία για τη διασφάλιση της συνέχειας στην οικονομική λειτουργία του Κράτους και της εκτέλεσης της αποστολής του (Ελ. Συν. Ολομ. Πρακτ. 26ης Γεν. Συν/σης της 17.12.2014). Εξάλλου, από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων με αυτές του άρθρου 98, αλλά και των άρθρων 29 παρ. 2, 98 και 102 παρ. 5 του Συντάγματος συνάγεται η αρχή της διαφανούς και χρηστής διαχείρισης του δημοσίου

χρήματος, ως γενικής συνταγματικής αρχής (βλ. Ελ. Συν. Ολομ. Πρακτ. 6ης Γεν. Συν/σης της 27.04.2015, Θέμα Β'). Επιπλέον, από τη θεμελιώδη συνταγματική αρχή του Κράτους Δικαίου, η οποία κατοχυρώνεται ρητώς στο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, απορρέει η υποχρέωση του Κράτους να εγγυάται υπέρ των πολιτών την πιστή εφαρμογή του νόμου και να προασπίζει τα δημόσια αγαθά, όπως το δημόσιο χρήμα. Η επιδίωξη αυτή επιτελείται, μεταξύ άλλων, με τη θέσπιση πάγιων διατάξεων που διέπουν τις εκάστοτε έννομες σχέσεις και καταστάσεις, καθώς και με την αποτελεσματική λειτουργία των κρατικών υπηρεσιών εφαρμογής του νόμου, έτσι ώστε να διαφυλάσσεται το κύρος αυτού και να επιβεβαιώνεται η εμπιστοσύνη των πολιτών στην έννομη τάξη (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 3921/2010, 3578/2010, ΣτΕ Γ' Τμ. 1883/2017). Προς εκπλήρωση των ανωτέρω συνταγματικών επιταγών, ήτοι της αρχής του Κράτους Δικαίου, της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και της χρηστής και διαφανούς διαχείρισης του δημόσιου χρήματος, ο κοινός νομοθέτης έχει θεσπίσει ένα πλέγμα αυστηρών διατάξεων για τη διαχείριση και εκταμίευση αυτού [βλ. ιδίως ν. 4270/2014, Α' 162 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις», ο οποίος αντικατέστησε το ν. 2362/1995, Α' 247, το ν.δ. 496/1974, Α' 204, «Περί Λογιστικού των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου», π.δ. 80/2016, Α' 145 «Ανάληψη υποχρεώσεων από τους διατάκτες» και προγενέστερο αυτού π.δ. 113/2010, Α' 194), ενώ, περαιτέρω, έχει οριοθετήσει κανονιστικά τη συμβατική δράση, μεταξύ άλλων, των ν.π.δ.δ., η οποία διέπεται από ειδικούς κανόνες, οι οποίοι, εξάλλου, αποτελούν εν πολλοίς μεταφορά ενωσιακών οδηγιών για τη σύναψη και εκτέλεση δημόσιων συμβάσεων (βλ. ν. 4412/2016, ο οποίος έχει

αντικαταστήσει, μεταξύ άλλων, τον ν. 2286/1995, Α' 19, «Προμήθειες του Δημόσιου Τομέα και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων», το π.δ. 118/2007, Α' 150, «Κανονισμός Προμηθειών Δημοσίου» και το π.δ 60/2007, Α' 64, «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/18/EK "περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών"...»). Αναγκαία εγγύηση για την πιστή εφαρμογή του προδιαγραφέντος συστήματος πάγιων κανόνων δικαίου και κατά συνεκδοχή της διασφάλισης της αρχής της νομιμότητας της δράσης της Διοίκησης, η οποία αποτελεί έκφανση της αρχής του Κράτους Δικαίου, καθώς και για την προστασία των δημόσιων κονδυλίων και τον έλεγχο του βαθμού δημοσιονομικής πειθαρχίας των οργάνων της εκτελεστικής λειτουργίας, συνιστά η συνταγματική πρόβλεψη μηχανισμών δημόσιου ελέγχου των όρων διαχείρισης των δημοσίων πόρων, ο οποίος ανατίθεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά το άρθρο 98 του Συντάγματος. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις των περ. α', β' και γ' της παρ. 1 του άρθρου 98 του Συντάγματος ανατίθεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο ο έλεγχος των δαπανών του Δημοσίου, καθώς και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων, που υπάγονται με ειδική διάταξη στο καθεστώς αυτό, ο έλεγχος των συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας, στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με αυτό, καθώς επίσης και ο έλεγχος των λογαριασμών των δημοσίων υπολόγων (κατασταλτικός έλεγχος δημοσίων δαπανών), ο οποίος άγει στην απαλλαγή ή τον καταλογισμό τους σε περίπτωση διαπίστωσης ελλείμματος. Ειδικότερα ως "έλεγχος των δαπανών" το Σύνταγμα κατοχυρώνει τον ασκούμενο από το Ελεγκτικό Συνέδριο προληπτικό έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας των

δημοσίων δαπανών, από της προβλέψεώς του στο νόμο ΑΥΟΖ΄ του έτους 1887 και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 του ν.δ/τος 1265/1972 (Α΄ 197), που κωδικοποιήθηκαν στο άρθρο 17 παρ. 1 περ. β΄ του Οργανισμού του Ελεγκτικού Συνεδρίου (π.δ. 774/1980, Α΄ 189) και επαναλήφθηκαν στο άρθρο 28 παρ. 1 περ. β΄ του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο (που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013, Α΄ 52). Ο έλεγχος αυτός διενεργείται πριν από την εκταμίευση του δημοσίου χρήματος, με την ανάληψη υποχρέωσης (τόσο υπό τη νομική, όσο και υπό τη δημοσιονομική έννοια του όρου), καθώς και με την εκκαθάριση της δαπάνης, καταλήγει δε στη θεώρηση ή μη των σχετικών χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής από το αρμόδιο όργανο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Με τον προληπτικό έλεγχο επιτυγχάνεται η περικοπή δαπανών, για τις οποίες διαπιστώνονται νομικές πλημμέλειες, ήτοι η πρόληψη διενέργειας παράνομων δαπανών, ενώ ελέγχεται παρεμπιπτόντως και η νομιμότητα των δημιουργικών διοικητικών πράξεων της δαπάνης (Ελ. Συν. Ολομ. Πρακτικά 20ης ΓΣ της 30.5.1979, 34ης ΓΣ της 8.10.1984, 23ης ΓΣ της 2.6.1997, 5ης ΓΣ της 8.2.2006, 24ης ΓΣ της 10.12.2014, 9ης ΓΣ της 10.5.2017).

Β. Ο κοινός νομοθέτης είναι μεν, κατ' αρχήν, ελεύθερος να επιλέγει το περιεχόμενο και τον τρόπο της νομοθέτησης, υπό την απαραίτητη, όμως, προϋπόθεση ότι τούτη είναι σύμφωνη με τις επιταγές του Συντάγματος. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της ρυθμιστικής εξουσίας του δύναται να εισαγάγει νομιμοποιητικές ρυθμίσεις για δαπάνες φορέων που υπόκεινται στον προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ωστόσο, οι νομιμοποιητικές δαπανών διατάξεις, ως εκ του εξαιρετικού τους χαρακτήρα, πρέπει να αιτιολογούνται κατά τρόπον ώστε να μπορεί να διαπιστωθεί ο δικαιολογητικός λόγος θέσπισής τους

και το θεμιτό του σκοπού τον οποίο εξυπηρετούν, καθώς και η τήρηση του αναγκαίου μέτρου σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Σε κάθε περίπτωση, οι διατάξεις αυτές, θεωρούμενες είτε αυτοτελώς είτε σε συνδυασμό με άλλες παρεμφερείς και προγενέστερες αυτών διατάξεις, θα πρέπει να είναι απολύτως περιορισμένης χρονικής ισχύος, ήτοι να μην υπερβαίνουν το εύλογο εκείνο χρονικό διάστημα που απαιτείται, ώστε να εξυπηρετηθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός και να αντιμετωπιστεί η εκάστοτε γενεσιουργός αιτία των ανακυπτουσών κάθε φορά παραβάσεων της κείμενης νομοθεσίας. Διαφορετικά, αν αυτές οι διατάξεις εκτείνονται επί μακρό και απροσδιόριστο χρονικό διάστημα και μάλιστα χωρίς να προκύπτει παράλληλη πρόνοια του νομοθέτη για την πάγια και για το μέλλον αντιμετώπιση τυχόν παθογενειών, τούτο έχει ως αποτέλεσμα, αντί να αποτελούν την εξαίρεση, να καθίστανται πλέον ο κανόνας, θέτοντας, έτσι, εκποδών τους πάγιους κανόνες που ο ίδιος ο κοινός νομοθέτης έχει επιλέξει ως πρόσφορο και αναγκαίο τρόπο για τη διασφάλιση των συνταγματικών επιταγών της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και της χρηστής και διαφανούς διαχείρισης του δημόσιου χρήματος. Εξάλλου, ο τρόπος αυτός ενέργειας του νομοθέτη συνεπάγεται ανασφάλεια και αβεβαιότητα στην έννομη τάξη, προκαλώντας ρωγμή στην αρχή του Κράτους Δικαίου, ενώ, παράλληλα, εδραιώνεται η πεποίθηση ότι οι δημόσιοι φορείς δύνανται να λειτουργούν κατά παρέκκλιση των δημοσιονομικών διατάξεων και της κείμενης νομοθεσίας γενικότερα, όπως της ισχύουσας για την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων, αφού οι παράνομες δαπάνες θα νομιμοποιούνται ευκαιριακώς με αναδρομικής ισχύος διατάξεις. Επιπλέον, έτερα κριτήρια για την κρίση περί της συμφωνίας μιας νομιμοποιητικής διάταξης με τις προδιαληφθείσες συνταγματικές επιταγές, τα

οποία δύνανται να εκτιμηθούν σε συνδυασμό με το εύλογο της χρονικής έκτασης της διάταξης, είναι αυτά του βαθμού της δημοσιολογιστικής απόκλισης (βαρύτητα πλημμέλειας) και του διαχειριστικού εύρους των προς νομιμοποίηση δαπανών (πρβλ. Ελ. Συν. Ολομ. 981/2016). Συνεπώς, όταν η εκ μέρους του νομοθέτη ενέργεια για νομιμοποίηση παράνομων δαπανών είτε λαμβάνει χώρα χωρίς τη στοιχειοθέτηση συγκεκριμένου λόγου δημοσίου συμφέροντος είτε υπερβαίνει το κατά τις περιστάσεις απολύτως αναγκαίο μέτρο, οδηγώντας στην εκ των υστέρων και χωρίς προϋποθέσεις και εύλογο χρονικό περιορισμό ευρεία ίαση ακόμη και ουσιωδών πλημμελειών που εμφίλοχworούν κατά τη δημόσια διαχείριση, τότε αυτή προσκρούει στη θεμελιώδη αρχή του Κράτους Δικαίου, συνιστώσα της οποίας είναι η αρχή της νομιμότητας της δράσης της Διοίκησης και στις συνταγματικές επιταγές της χρηστής και διαφανούς διαχείρισης του δημόσιου χρήματος και της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, ενώ, επιπλέον, επιφέρει ουσιαστικά κατάλυση του διενεργούμενου από το Ελεγκτικό Συνέδριο προληπτικού ελέγχου δαπανών (πρβλ. Ελ. Συν. Ολομ. Πρακτικά 9ης ΓΣ της 10.5.2017). Και τούτο διότι δεν καταλείπεται πλέον καμία δυνατότητα παρά μόνον αυτή της διαπίστωσης της θέσπισης της νομιμοποιητικής διάταξης και της συνακόλουθης υποχρέωσης θεώρησης του οικείου χρηματικού εντάλματος. Δύναται δε να οδηγήσει και σε παράκαμψη του συνταγματικώς προβλεπόμενου προσυμβατικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σε όσες περιπτώσεις ο έλεγχος αυτός συνιστά αναγκαίο προαπαιτούμενο νομιμότητας της οικείας δαπάνης. Επιπλέον, καθώς η θεώρηση του οικείου χρηματικού εντάλματος δυνάμει μιας νομιμοποιητικής διάταξης έχει σαν αποτέλεσμα να μη δύναται να διενεργηθεί ούτε κατασταλτικός έλεγχος για τη θεωρηθείσα δαπάνη, καταλύεται

ουσιαστικά και ο προβλεπόμενος στην περίπτωση γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 98 του Συντάγματος κατασταλτικός έλεγχος δαπανών. Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω εκφεύγει καθ' ολοκληρίαν ένα ευρύ φάσμα ελεγκτέας ύλης από τον έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με συνέπεια αυτό να μη μπορεί να διαδραματίσει με τρόπο αποτελεσματικό τον ρόλο του ως θεσμική δικλίδα ασφαλείας για την πιστή τήρηση των ανωτέρω συνταγματικών επιταγών.

III. Α. Στο άρθρο 96 παρ. 3 περ. β' του ν. 4486/2017 (Α' 115/7.8.2017) ορίζεται ότι: «Δαπάνες που έχουν προκύψει από ήδη παρασχεθείσες, έως τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, υπηρεσίες καθαριότητας, σίτισης-εστίασης, φύλαξης και συντήρησης ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού προς νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που εποπτεύονται από το Υπουργείο Υγείας, θεωρούνται σύννομες και εκκαθαρίζονται σε βάρος των πιστώσεων των προϋπολογισμών των οικείων φορέων». Στην αιτιολογική έκθεση της εν λόγω διάταξης αναφέρεται ότι «Στην περ. β, κρίνεται απαραίτητη η νομιμοποίηση δαπανών από υπηρεσίες καθαριότητας, σίτισης και φύλαξης ή συντήρησης ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού που έχουν παρασχεθεί σε οποιοδήποτε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, καθώς ομοίως συνέχονται με τη διαρκή και απρόσκοπτη παροχή των υπηρεσιών αυτών (...). Από τη διατύπωση της διάταξης καθίσταται σαφές ότι νομιμοποιούνται μόνον οι δαπάνες που έχουν ήδη παρασχεθεί έως την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου και όχι μεταγενέστερες», ενώ στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών της ρύθμισης, σε σχέση γενικώς με την παρ. 3 του ως άνω άρθρου, αναφέρεται ότι «η προτεινόμενη διάταξη στην παρ. 3 επιφέρει ευεργετικές συνέπειες για τους φορείς που εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της αποκαθιστώντας την ομαλή

ροή πληρωμής των δαπανών (...) με άμεσο αποτέλεσμα την (...) εξοικονόμηση σημαντικών δημόσιων πόρων».

B. Με την ανωτέρω διάταξη επιχειρείται η, δια της συλλήβδην νομιμοποίησης των οικείων δαπανών, άρση κάθε κωλύματος εξόφλησης των παρόχων ενός ευρέος φάσματος υπηρεσιών και δη καθαριότητας, σίτισης-εστίασης, φύλαξης και συντήρησης ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού προς οιοδήποτε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου εποπτευόμενο από το Υπουργείο Υγείας, αδιακρίτως της βαρύτητας και των συνεπειών των πλημμελειών που καθιστούν παράνομη τη διενέργεια των σχετικών δαπανών, καθώς και χωρίς κανένα χρονικό περιορισμό για το παρελθόν και μέχρι τη δημοσίευση του ως άνω νόμου. Στη δε οικεία αιτιολογική έκθεση γίνεται αόριστη και γενικόλογη επίκληση της απρόσκοπτης παροχής υπηρεσιών, μεταξύ άλλων, στα εν λόγω νομικά πρόσωπα, χωρίς να στοιχειοθετούνται συγκεκριμένοι λόγοι επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος για τη θέσπιση της επίμαχης διάταξης και μάλιστα χωρίς τη συνδρομή οιασδήποτε άλλης προϋπόθεσης, πέραν της απαίτησης οι σχετικές υπηρεσίες να έχουν παρασχεθεί έως την έναρξη ισχύος του νόμου. Ειδικότερα, ούτε από την ως άνω αιτιολογική έκθεση ούτε από κάποιο άλλο συνοδευτικό έγγραφο της διάταξης προκύπτουν συγκεκριμένα στοιχεία από τα οποία να μπορεί να ελεγχθεί εάν, σε τι βαθμό και για ποιο λόγο συντρέχει διατάραξη της συνεχούς και αδιάλειπτης παροχής των παραπάνω υπηρεσιών και να διαπιστωθεί κατά πόσο η επίμαχη νομιμοποίηση ήταν απολύτως ενδεδειγμένη και περιορισμένη στο αναγκαίο μέτρο. Σημειωτέον ότι είχαν προηγηθεί και άλλες ενέργειες του νομοθέτη για νομιμοποίηση δαπανών από παροχή υπηρεσιών σε νοσοκομεία του Ε.Σ.Υ. και σε Δ.Υ.Πε., με τη θέσπιση ειδικότερα των

διατάξεων: α) του άρθρου 37 του ν. 4238/2014 (Α' 38), για υπηρεσίες που παρασχέθηκαν σε νοσοκομεία του Ε.Σ.Υ. αρχικώς για το διάστημα από 1.9.2012 έως και 17.2.2014 (ημερομηνία δημοσίευσης νόμου) και κατόπιν, μετά από διαδοχικές παρατάσεις της χρονικής ισχύος του, μέχρι και 31.10.2017 (βλ. άρ. 15 παρ. 3 του ν. 4498/2017, Α' 172), υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις [σε περιπτώσεις απευθείας αναθέσεων-παρατάσεων συμβάσεων με ήδη εγκατεστημένους αναδόχους, που οφείλονται, κατά την οικεία αιτιολογική έκθεση και τη σχετική ερμηνεία του IV Τμήματος (σχ. οι πράξεις IV Τμ. 40, 26, 25/2016, 13, 2, 15/2014 κ.α.), είτε σε καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των διαδικασιών κεντρικού προγραμματισμού της Ε.Π.Υ. είτε σε καθυστερήσεις κατά την εξέλιξη των οικείων διαγωνιστικών διαδικασιών, λόγω άσκησης ενδίκων μέσων εκ μέρους των διαγωνιζομένων και υπό την προϋπόθεση μη υπέρβασης των συμβατικών τιμών ή των τιμών του Παρατηρητηρίου Τιμών, εφόσον είναι χαμηλότερες μετά τη λήξη της οικείας σύμβασης] και β) του άρθρου 17 παρ. 2 του ν. 4332/2015 (Α' 76), για υπηρεσίες που παρασχέθηκαν σε νοσοκομεία του Ε.Σ.Υ. και Δ.Υ.Πε. αρχικώς μέχρι τη δημοσίευση του νόμου αυτού και, στη συνέχεια, μετά από διαδοχικές παρατάσεις, μέχρι και τις 31.10.2017 (βλ. άρ. 15 παρ. 3 του ν. 4498/2017), χωρίς την υπογραφή σύμβασης, δεν αναφέρονται στο Παρατηρητήριο Τιμών, δεν υφίστανται προηγούμενες συμβάσεις και με την προϋπόθεση της μη υπέρβασης των οικείων εγκεκριμένων πιστώσεων (σχ. οι πράξεις IV Τμ. 89, 83/2015, βλ. Ολ. Πρακτ. 17ης Γ.Σ./30.9.2015, με τα οποία τελικώς δεν εξετάστηκε η συμβατότητα ή μη της εν λόγω διάταξης με το Σύνταγμα). Από τα ως άνω εκτεθέντα προκύπτει ότι, παρά την προγενέστερη νομιμοποίηση επί μακρό χρονικό διάστημα -είτε με την

ψήφιση νέων είτε με την παράταση προϋφιστάμενων διατάξεων- δαπανών από παροχή υπηρεσιών, όχι μόνο δεν αντιμετωπίστηκε η παθογένεια που είχε οδηγήσει στη θέσπιση αυτών, αλλά ο νομοθέτης προσφεύγει εκ νέου στη θέσπιση της επίμαχης νομιμοποιητικής διάταξης, η οποία δεν θέτει καμία προϋπόθεση και κανένα περιορισμό για την αναδρομική νομιμοποίηση, συνιστά δε ευκαιριακή ρύθμιση αναδρομικής ισχύος, που στερείται συνοχής και συστηματικότητας και που έχει ως στόχο να παρακάμψει τον προληπτικό έλεγχο και τα εμπόδια που αυτός θέτει στη διενέργεια παράνομων δαπανών, διαιωνίζοντας την υπάρχουσα παθογένεια, αντί να συμβάλλει στην αντιμετώπισή της. Με τον τρόπο αυτό κατατείνει, σύμφωνα με όσα έγιναν προηγουμένως δεκτά, στον παραμερισμό των πάγιων κανόνων που διέπουν τη διαχείριση και εκταμίευση του δημοσίου χρήματος και την ανάθεση των δημοσίων συμβάσεων και στην εδραίωση της πεποίθησης της δυνατότητας παρέκκλισης από αυτούς χωρίς συνέπειες. Κατόπιν όσων προαναφέρθηκαν και ενόψει της κατά τα ανωτέρω γενικότητας και καθολικότητας του περιεχομένου της επίμαχης νομιμοποιητικής διάταξης, η οποία αφορά ένα ευρύ πεδίο υπηρεσιών, της μη στοιχειοθέτησης επαρκούς δικαιολογητικού λόγου θέσπισής της, καθώς και της απεριορίστως εκτεινόμενης στο παρελθόν αναδρομής της, αδιακρίτως πλημμελειών και χωρίς τη θέσπιση ουδεμίας προϋπόθεσης, αυτή προσκρούει στη θεμελιώδη αρχή του Κράτους Δικαίου και της απορρέουσας από αυτή αρχή της νομιμότητας της δράσης της Διοίκησης, καθώς και στις συνταγματικές επιταγές της χρηστής και διαφανούς διαχείρισης του δημόσιου χρήματος και της δημοσιονομικής βιωσιμότητας. Παράλληλα, αντίκειται στο άρθρο 98 παρ. 1 εδ. α', β' και γ' του Συντάγματος, καθώς στερεί από το Ελεγκτικό Συνέδριο τη

δυνατότητα να διαδραματίσει αποτελεσματικά τον ρόλο του ως θεσμική δικλίδα ασφαλείας για την πιστή τήρηση των εν λόγω συνταγματικών επιταγών και καταλύει τις ελεγκτικές του αρμοδιότητες συνολικά σε ένα ευρύ φάσμα ελεγκτέας ύλης, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, κατ' αρχάς σε επίπεδο προληπτικού ελέγχου, κωλύοντας για το μέλλον την άσκησή του και ανατρέποντας ακόμα και αναδρομικά ήδη εκφερθείσες κρίσεις περί της μη νομιμότητας εντελλόμενων δαπανών, αλλά και σε επίπεδο κατασταλτικού ή κατά περίπτωση προσυμβατικού ελέγχου.

IV. Α. Περαιτέρω, στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. Συνθήκη Λισαβώνας, κυρωθείσα με το ν. 3761/2008, Α' 129 και τεθείσα σε ισχύ από την 1.12.2009, οπότε και κυρώθηκε από όλα τα συμβληθέντα κράτη, με την οποία τροποποιήθηκαν η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και η Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας), η οποία, βάσει του άρθρου 28 του ισχύοντος Συντάγματος, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εσωτερικής έννομης τάξης και έχει αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των κοινών νόμων, κατοχυρώνονται, ως πρωταρχικής σημασίας για την πραγμάτωση της άνευ εσωτερικών συνόρων εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 26 της ΣυνθΛΕΕ), η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων (άρθρα 45 επ.), η αρχή της ελευθερίας της εγκατάστασης (άρθρα 49 επ.) και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (άρθρα 56 επ.), καθώς και η αρχή του ελεύθερου και ανόθευτου ανταγωνισμού (άρθρο 120 της ΣυνθΛΕΕ) [βλ. Ελ. Συν. Ολ. Πρακτ. 17ης ΓΣ της 21.10.2009]. Όπως γίνεται παγίως δεκτό από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ απόφαση της 6.10.2016, C-318/2015, Tecnoedi Construzioni SRL, σκ. 19,

απόφαση της 15.5.2008, συνεκδικ. C-147/06 και C- 148/06 SECAP spa, σκ. 19-21, απόφαση της 14.6.2007, C-6/05, Medicap - Καζαντζίδης, σκ. 33 και 53, απόφαση της 21.2.2008, C-412/04, Επιτροπή κατά Ιταλικής Δημοκρατίας, σκ. 65-68, απόφαση της 20.10.2005, C-264/03, Επιτροπή κατά Γαλλικής Δημοκρατίας, σκ. 32-33, απόφαση της 3.12.2001, C-59/00, Vestergaard, σκ. 21-23), οι ως άνω θεμελιώδεις αρχές, καθώς και οι απορρέουσες από αυτές γενικές αρχές της ίσης μεταχείρισης, της αποφυγής διακρίσεων και της διαφάνειας, ευρίσκουν ευρύ πεδίο εφαρμογής στον τομέα της σύναψης δημοσίων συμβάσεων διασυνοριακού ενδιαφέροντος και μάλιστα ανεξαρτήτως του ύψους του προϋπολογισμού της προς ανάθεση δημόσιας σύμβασης. Ειδικότερα, οι αρχές της ίσης μεταχείρισης και αποφυγής διακρίσεων επιτάσσουν να έχουν οι προσφέροντες τις ίδιες ευκαιρίες όσον αφορά την υποβολή των προσφορών τους, ανεξαρτήτως της ιθαγένειας αυτών και συνεπάγεται την υποχρέωση διαφάνειας, η οποία συνίσταται στη διασφάλιση υπέρ όλων των πιθανών αναδόχων προσήκοντος βαθμού δημοσιότητας που να καθιστά δυνατό το άνοιγμα της αγοράς αναφορικά με τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό, καθώς και τον έλεγχο του αμερόληπτου χαρακτήρα των σχετικών διαδικασιών ανάθεσης (ΔΕΕ απόφαση της 13.10.2005, C-458/03, Parking Brixen Gmbh, σκ. 48-50 και 52, απόφαση της 7.12.2001, C-324/98, Telaustria και Telefonadress, σκ. 60-62, απόφαση της 25.4.1996, C-87/94 Επιτροπή κατά Βελγίου, σκ. 33 και 54). Κατά συνέπεια, οι ως άνω αρχές, ως εκ του περιεχομένου τους, επιβάλλουν στον εθνικό νομοθέτη να καθιερώνει την κατά κανόνα τήρηση διαγωνιστικής διαδικασίας για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων διασυνοριακού ενδιαφέροντος και μόνο κατ' εξαίρεση να προβλέπει την προσφυγή στη

διαδικασία με διαπραγμάτευση, καθόσον η διενέργεια διαγωνισμού παρέχει εγγυήσεις διαφάνειας και συνεπώς δυνατότητας ελέγχου και άρα διαφύλαξης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ως προς την πρόσβαση στην αγορά, δηλαδή στον ανταγωνισμό, αρχές που δεν διασφαλίζει επαρκώς η διαπραγμάτευση (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 21.7.2005, C-231/03, Coname, σκ. 17 επ.). Ειδικώς ως προς τις δημόσιες συμβάσεις των οποίων η αξία υπερβαίνει ορισμένα χρηματικά όρια, ο ενωσιακός νομοθέτης έχει προβεί διαχρονικά σε θέσπιση οδηγιών (βλ. οδηγίες 93/36/ΕΟΚ περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών, 93/37/ΕΟΚ περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων και 92/50/ΕΟΚ περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών, οι οποίες αντικαταστάθηκαν από την οδηγία 2004/18/ΕΟΚ, η οποία αντικαταστάθηκε, εν συνεχεία, από τη νυν ισχύουσα οδηγία 2014/24/ΕΕ), με σκοπό τον συντονισμό των εθνικών διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι προμνησθείσες αρχές εφαρμόζονται στην πράξη και ότι οι δημόσιες συμβάσεις είναι ανοικτές στον ανταγωνισμό (βλ. αιτιολογική σκέψη 1 της νυν ισχύουσας οδηγίας 2014/24/ΕΕ). Με τις οδηγίες αυτές θεσπίζεται, χωρίς να καταλείπεται οιαδήποτε ευχέρεια αντίθετης ρύθμισης από τον εθνικό νομοθέτη (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 10.12.2009, C-299/08, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκ. 29, ΔΕΕ απόφαση της 28.3.2005, C-84/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκ. 48), ένα σύστημα ειδικών και αυστηρών διαδικασιών επιλογής του αναδόχου και ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων, το οποίο διέπει ο κανόνας της διενέργειας διαγωνισμού και μόνο κατ' εξαίρεση και, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι τιθέμενες από τις σχετικές διατάξεις προϋποθέσεις, επιτρέπεται η ανάθεση

δημόσιας σύμβασης με διαπραγμάτευση. Επιπλέον, στο πλαίσιο της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας (άρθρο 4 παρ. 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση), τα κράτη - μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν την πρακτική αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης (πρωτογενούς και παραγώγου) απέχοντας από τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου ικανού να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των στόχων της Ένωσης (πρβλ. ΔΕΕ απόφαση της 28.2.2018, συνεκδ. C-523 και 536/16 MA.T.I. SUD SpA και Duemme SGR SpA, σκ. 48). Κανονιστικά μέτρα των κρατών - μελών παρεκκλίνοντα από την ως άνω υποχρέωση πιστής και αποτελεσματικής εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης μπορούν να γίνουν, κατ' εξαίρεση, δεκτά όταν εκπορεύονται από λόγο επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος, είναι πρόσφορα για την επίτευξη του σκοπού αυτού και δεν υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξή του μέτρο (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 20.12.2017, C-419/2016, Sabine Simma Federspiel, σκ. 38, απόφαση της 27.10.2005, C-234/03, Contse SA σκ. 24-25, 36-42, απόφαση της 6.11.2003, C-243/01, Gambelli σκ 64-65, απόφαση της 30.11.1995, C-55/94, Gebhard σκ. 37, απόφαση της 31.3.1993, C-19/92, Kraus σκ. 32, βλ. ΔΕΕ απόφαση της 11.12.2014, C-113/13, Azienda sanitaria locale n. 5 «Spezzino», σκ. 57, απόφαση της 19.4.2007, C-444/05, Σταματελάκη, σκ. 31, βλ. και άρθρα 2δ παρ. 1 και 3 της οδηγίας 2007/66/EK, καθώς και 368 και 370 του ν. 4412/2016, όπου προβλέπεται ότι για λόγους επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος δύνανται να διατηρηθούν τα αποτελέσματα δημόσιας σύμβασης που ανατέθηκε χωρίς δημοσίευση προκήρυξης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ένωσης).

B. Η επίμαχη ρύθμιση της παραγράφου 3 περ. β' του άρθρου 96 του ν. 4486/2017, με την οποία επιχειρείται, του νόμου μη διακρίνοντος, η νομιμοποίηση δαπανών που απορρέουν και από διαδικασίες ανάθεσης για συμβάσεις παροχής υπηρεσιών άνω του ορίου που τίθεται από το ενωσιακό δίκαιο, όπως στην προκειμένη υπόθεση, που η οικεία διαδικασία ανάθεσης διενεργήθηκε κατά παράβαση των διατάξεων της οδηγίας 2014/24/ΕΕ, λόγω της μη διεξαγωγής διαγωνισμού με δημοσίευση προκήρυξης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντίκειται στις ως άνω υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεις του παράγωγου δικαίου της ΕΕ. Και τούτο, διότι ενόψει των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών της ως άνω ρύθμισης (βλ. σκέψη IV) και της αόριστης επίκλησης της απρόσκοπτης παροχής υπηρεσιών υγείας, δεν στοιχειοθετείται συγκεκριμένος λόγος δημοσίου συμφέροντος που να δικαιολογεί τη θέσπισή της, πολλώ δε μάλλον δεν προκύπτει καταλληλόλητα και μη υπέρβαση του αναγκαίου μέτρου κατά την εξυπηρέτηση ενός τέτοιου σκοπού. Αντίθετα, η, κατά τα προεκτεθέντα, γενικότητα και καθολικότητα του πεδίου εφαρμογής της επίμαχης διάταξης νομιμοποίησης δαπανών από παροχή των ως άνω υπηρεσιών ανεξαρτήτως πλημμελειών, ο ευκαιριακός χαρακτήρας αυτής και ενώ υφίστανται για μακρό χρονικό διάστημα προγενέστερες νομιμοποιητικές διατάξεις δαπανών από αναθέσεις υπηρεσιών, η αόριστη επίκληση της εξυπηρέτησης δημόσιου σκοπού, η μη θέσπιση ουδεμίας προϋπόθεσης και η εκτεταμένη χρονική της έκταση, έχουν ως αποτέλεσμα την εν γένει και άνευ όρων οριστικοποίηση των αποτελεσμάτων των ανωτέρω διαδικασιών που διενεργήθηκαν κατά παράβαση του ενωσιακού δικαίου, αλλά και τη διαιώνιση της υπάρχουσας παθογένειας, την παράκαμψη των οικείων

πάγιων κανόνων και την εδραίωση της πεποίθησης της δυνατότητας παρέκκλισης από αυτούς χωρίς συνέπειες, με αποτέλεσμα εν τέλει να αναιρείται ουσιαστικά η πρακτική αποτελεσματικότητα των διατάξεων της ως άνω Οδηγίας και κατά συνεκδοχή των προαναφερθεισών αρχών της ίσης μεταχείρισης, της αποφυγής διακρίσεων και της διαφάνειας, τις οποίες και πραγματώνουν αυτές. Για την ταυτότητα δε του νομικού λόγου, αντιστοίχως μπορεί να συντρέχει παραβίαση των ανωτέρω ενωσιακών αρχών και για τις συμβάσεις η αξία των οποίων δεν υπερβαίνει τα οικεία χρηματικά όρια της οδηγίας, πλην παρουσιάζουν διασυνοριακό ενδιαφέρον, εφόσον και σε αυτές πρέπει να γίνονται σεβαστές οι εν λόγω αρχές.

V. Κατόπιν των ανωτέρω, επί του παραπεφθέντος γενικότερης σημασίας ζητήματος της αντίθεσης της διάταξης της παραγράφου 3 περ. β' του άρθρου 96 του ν. 4486/2017 στο Σύνταγμα και την Οδηγία 2014/24/ΕΕ, εισηγούμαι να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω νομομοποιητική διάταξη αντίκειται στις διατάξεις τόσο του άρθρου 98 παρ. 1 εδ. α' και γ' του Συντάγματος (και κατά περίπτωση του εδ. β'), καθώς και στις συνταγματικές αρχές του Κράτους Δικαίου, της νομιμότητας της δράσης της Διοίκησης, της χρηστής και διαφανούς διαχείρισης του δημόσιου χρήματος και της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, όσο και στις διατάξεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, περαιτέρω δε να αναπεμφθεί η υπόθεση στο Τμήμα, προκειμένου αυτό να αποφανθεί οριστικά επί της σχετικής αίτησης ανάκλησης.

Η Ολομέλεια, μετά από συζήτηση, αποδέχθηκε κατά πλειοψηφία την ως άνω εισήγηση.

Κατά την ειδικότερη γνώμη του Αντιπροέδρου Ιωάννη Σαρμά, η ένδικη ρύθμιση του άρθρου 96 παρ. 3 περ. β' του ν. 4486/2017 παραβιάζει τη

συνταγματική αρχή του Κράτους δικαίου, στον πυρήνα της οποίας βρίσκεται η καταδίκη της αυθαιρεσίας και η εμπέδωση της νομιμότητας, δοθέντος ότι, επιβάλλοντας, η ένδικη ρύθμιση, να «θεωρηθούν ως σύννομες» δαπάνες που δεν ήσαν κατά το χρόνο που αναλαμβάνονταν και μη θέτοντας κανένα όρο ή προϋπόθεση νομιμοποίησής τους, όχι μόνο μειώνει την αξία της νομιμότητας στη δράση της δημόσιας διοίκησης υποσκάπτοντας τη θεμελιώδη αυτή εγγύηση κατά της κρατικής αυθαιρεσίας, αλλά κυρίως εμπεριέχει τον κίνδυνο να εκληφθεί από τα όργανα της δημόσιας διοίκησης ως μέτρο δια του οποίου και στο μέλλον μπορεί να ρυθμίζονται αντίστοιχες παρεκκλίσεις, κλονίζοντας έτσι στα όργανα της δημόσιας διοίκησης το σεβασμό που οφείλουν να τρέφουν προς την υποχρεωτικότητα του κανόνα δικαίου. Αναφορικά με την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου στις ελεγχόμενες δαπάνες, η γνώμη του Αντιπροέδρου Ιωάννη Σαρμά είναι ότι για να εφαρμοσθεί το ενωσιακό δίκαιο στις δαπάνες αυτές πρέπει να έχει προκύψει προδήλως και αναμφισβητήτως το διασυνοριακό ενδιαφέρον, κάτι που δεν έχει αποδειχθεί εν προκειμένω με το επίπεδο βεβαιότητας που απαιτείται.

Μειοψήφησαν δεκαπέντε (15) μέλη, ήτοι η Πρόεδρος Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, οι Αντιπρόεδροι Σωτηρία Ντούνη, Άννα Λιγωμένου και Γεωργία Μαραγκού και οι Σύμβουλοι Ελένη Λυκεσά, Δημήτριος Πέππας, Στυλιανός Λεντιδάκης, Θεολογία Γναρδέλλη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Προβίδη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Αργυρώ Μαυρομάτη, Κωνσταντίνος Κρέπης και Ειρήνη Κατσικέρη, οι οποίοι διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη : Με την ως άνω διάταξη του άρθρου 96 παρ. 3 περ. β΄ του ν. 4486/2017, όπως ευθέως προκύπτει από τη γραμματική διατύπωσή της, ο νομοθέτης, ενεργώντας

στο πλαίσιο της κατά το Σύνταγμα αρμοδιότητάς του για τη ρύθμιση των έννομων σχέσεων και καταστάσεων και μάλιστα με αναδρομική δύναμη, εφόσον τούτο δεν προσκρούει σε ρητές απαγορευτικές διατάξεις του Συντάγματος, ρυθμίζει το ζήτημα της εξόφλησης των οικονομικών υποχρεώσεων των αναφερόμενων σε αυτήν φορέων, που προέρχονται από την εκτέλεση των περιγραφόμενων και ήδη, κατά τη δημοσίευση του νόμου, παρασχεθεισών υπηρεσιών, χωρίς να επιχειρείται η ανατροπή των νομικών κανόνων που ισχύουν στο ενωσιακό και εσωτερικό δίκαιο και διέπουν τις διαδικασίες ανάθεσής τους. Τούτο διότι, η εν λόγω διάταξη αναφέρεται ρητά σε «δαπάνες», ήτοι αφορά αποκλειστικά στη νομιμοποίηση δαπανών για την καταβολή στους αναδόχους-πιστωτές των νομικών προσώπων που εμπίπτουν στο υποκειμενικό της πεδίο, της αμοιβής τους για τις παρασχεθείσες ήδη υπηρεσίες και δεν άπτεται της διαδικασίας ανάθεσης και διενέργειας των σχετικών συμβάσεων. Επιδιώκεται η εξόφληση των ήδη δημιουργηθέντων χρεών, προς αποτροπή περαιτέρω οικονομικής επιβάρυνσης των φορέων από τυχόν μελλοντικές δικαστικές διενέξεις με τους πιστωτές τους λαμβανομένης υπόψη και της σοβαρής δημοσιονομικής κρίσης που διέρχεται η Χώρα, η οποία έχει επηρεάσει το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας. Συναφώς, η εξαιρετική αυτή ρύθμιση, ως εκ του σκοπού της, υπηρετεί υπέρτατο και επιτακτικό δημόσιο συμφέρον, ήτοι τη διαφύλαξη της αδιάλειπτης και απρόσκοπτης λειτουργίας του δημοσίου συστήματος υγείας, προκειμένου να αποφευχθεί πρωτίστως η διακινδύνευση της ζωής και της υγείας των πολιτών παράλληλως δε εξυπηρετεί την εξυγίανση του εν λόγω συστήματος με την εκκαθάριση μέρους των σωρευμένων ήδη χρεών, των παρόχων υγείας. Περαιτέρω, σημειώνεται ότι η

χρονική έκταση της αναδρομικής ισχύος της οικείας διάταξης δεν είναι απεριόριστη, όπως διαλαμβάνεται στην κατισχύσασα γνώμη, καθόσον δεν εκτείνεται πέραν της χρονικής ισχύος των προγενέστερων παρόμοιου ρυθμιστικού περιεχομένου νομιμοποιητικών διατάξεων, οι οποίες, κριθείσες συμβατές με το Σύνταγμα, κάλυψαν ευρύ φάσμα όμοιων δαπανών. Πέραν δε της ανάγκης για την απρόσκοπτη λειτουργία των δομών υγείας, η οποία διαταράσσεται συνεπεία της συσσώρευσης ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων των προμηθευτών και παρόχων των απαραίτητων μέσων και υπηρεσιών για τη λειτουργία τους, η ως άνω διάταξη απαλλάσσει τους υπόχρεους προς πληρωμή φορείς από επιπλέον έξοδα που οπωσδήποτε συνεπάγεται η δικαστική διεκδίκηση των οφειλόμενων, με συνέπεια την εξοικονόμηση πόρων. Τούτο, καθόσον οι δικαιούχοι των ληξιπρόθεσμων δαπανών είναι απρόθυμοι να συνεχίσουν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους, ενώ για τις ήδη παρασχεθείσες έχουν ενεργή νόμιμη αγωγική απαίτηση, πλέον τόκων και δικαστικών εξόδων. Η έλλειψη, άλλωστε, ειδικών προϋποθέσεων νομιμοποίησης, οι οποίες σε κάθε περίπτωση μπορούν καθ' ερμηνεία να τεθούν, ως αναγκαίος όρος εφαρμογής της διάταξης, δεν αναιρεί ότι αυτή, υπό τις παρούσες συνθήκες, είναι ενδεδειγμένη και αναγκαία.

Κατά την ειδικότερη δε γνώμη του Συμβούλου Γεωργίου Βοΐλη, η επίμαχη διάταξη δεν προσκρούει στο άρθρο 98 του Συντάγματος, καθόσον σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου έχουν κριθεί κατά το παρελθόν με αποφάσεις ή πρακτικά της Ολομέλειας αυτού παρόμοιες ή σχεδόν όμοιες νομιμοποιητικές διατάξεις δαπανών ως μη αντικείμενες στο Σύνταγμα, δεδομένου ότι ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται να μεταβάλει ακόμη

και αναδρομικά τους όρους νομιμότητας δαπανών αρκούμενος και μόνο στο γεγονός της πραγματοποίησής τους, χωρίς να είναι υποχρεωμένος πάντα σε καθορισμό ειδικών προϋποθέσεων και με την απαραίτητη σε κάθε περίπτωση προϋπόθεση, που πηγάζει τόσο από το προαναφερόμενο άρθρο όσο και από τις λοιπές διατάξεις του Συντάγματος επί των οποίων εδράζεται η διέπουσα τη δράση της δημόσιας διοίκησης αρχή της δημοσιονομικής νομιμότητας, ότι δεν έχουν τελεσθεί ποινικά κολάσιμες πράξεις και ιδίως δεν απαλλάσσονται από τις δημοσιολογιστικές τους ευθύνες καταχραστές, προς ίδιον όφελος, του δημοσίου χρήματος, γεγονός που δεν προκύπτει από την εν λόγω νομοθετική ρύθμιση.

Ακολούθως, για το ανωτέρω θέμα, συντάχθηκε το παρόν τμήμα του πρακτικού, το οποίο, αφού θεωρήθηκε και εγκρίθηκε από την Πρόεδρο, υπογράφεται από την ίδια και τη Γραμματέα.

Εκδόθηκε στις 27 Απριλίου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

**Για την ακρίβεια
Η Γραμματέας**

Ελένη Αυγουστόγλου